

ПРОБЛЕМИ ОЦІНЮВАННЯ АРАБОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПИСЬМІ

В статті розглядаються питання оцінювання арабомовної компетентності в письмі. Проводиться аналіз шляхів підвищення об'єктивності оцінювання письма. Аналізуються аналітична і холістична шкали оцінювання.

Ключові слова: арабомовна компетентність в письмі, аналітична шкала, холістична шкала, критерії оцінювання.

В статье рассматриваются вопросы оценивания арабоязычной компетенции в письме. Приводится анализ путей повышения объективности оценивания письма. Анализируются аналитическая и холистическая шкалы оценивания.

Ключевые слова: арабоязычная компетенция в письме, аналитическая шкала, холистическая шкала, критерии оценивания.

The article deals with the assessing of the Arabic language writing competence. The analysis of the ways of rising the level of objectivity in the domain of assessing writing are given. Analytic and holistic scales are analysed.

Key words: Arabic language competence in writing, analytic scale, holistic scale, criteria of assessing.

Постановка проблеми. Увага України до Близькосхідного регіону, перш за все з точки зору його стратегічної та безпекової важливості, невпинно зростає. Враховуючи той факт, що військовим фахівцям доводиться діяти в умовах арабсько-мусульманського суспільства, надзвичайно важливою постає проблема арабомовної комунікації. Мовна підготовка у Збройних Силах України передбачає формування у військовослужбовців іншомовної комунікативної компетентності, необхідною для вирішення службових завдань.

Реалізація комунікативного підходу до навчання арабомовного писемного мовлення, передбачає визначення таких процедур оцінювання, за результатами яких можна було б виявити реальний рівень сформованості комунікативної компетентності у даному виді мовленнєвої діяльності. У зв'язку з цим виникає проблема відносності критеріїв оцінювання писемного мовлення та показників сформованості комунікативної компетентності у письмі. Наприклад, кількість граматичних помилок, не завжди говорить про те, чи було реалізовано комунікативний намір автора, обсяг тексту не завжди свідчить про його якість. Перелічені чинники, дозволяють нам підняти питання визначення чинників, що впливають на об'єктивність оцінювання, простеження залежності форм контролю і процедур оцінювання від особливостей писемної комунікації, аналізу шкал оцінювання для письмових робіт.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми оцінювання писемного мовлення присвятили свої наукові праці ряд вітчизняних та зарубіжних науковців. І. О. Зимня і Н. Ф. Талізін розглядали теоретичні проблеми контролю; В. А. Коккота, О. П. Петрашук, І. А. Рапопорт, А. Hughes розробили теоретичні та практичні основи лінгводидактичного тестування. Низка наукових праць виконана на матеріалах англійської, французької, німецької, російської мов. Разом з тим, арабомовна компетентність як об'єкт діагностування залишається недослідженою. Питання процедур оцінювання продуктивних умінь писемного мовлення також знаходиться в процесі розвитку. Це пояснюється тим, що оцінка письма як продуктивного виду мовленнєвої діяльності часто базується на суб'єктивному судженні педагога про її виконання.

Мета статті полягає в теоретичному визначенні шляхів підвищення об'єктивності оцінювання результатів контролю вмінь арабського писемного мовлення.

Виклад основного матеріалу. Для визначення рівня сформованості комунікативної компетентності в письмі використовуються тести з вільно конструйованою відповіддю, тести з вибіркоvim типом відповіді, моделювання ситуацій реального писемного спілкування.

Існує два методи тестування компетентності в письмі: прямий та опосередкований. Прямий метод базується

безпосередньо на демонстрації тестованими навичок і вмінь письма, тобто моделювання ситуацій реального писемного спілкування. Такий метод тестування часто асоціюється з продуктивними видами мовленнєвої діяльності: говорінням та письмом. Опосередкований метод полягає у тестуванні здатностей, які є складовими елементами компетентності у письмі. Наприклад, знання граматики впливають на здатність письмово виражати свою думку. Тоді тестування граматики із застосуванням тесту з вибіркоким типом відповіді може розглядатися як опосередковане тестування письма. На відміну від тестів з вибіркоким типом відповіді, тести з вільно конструйованою відповіддю передбачають деяку залежність результату оцінювання від суб'єктивного судження тестолога.

На думку багатьох науковців (А. Hughes, L. Cerezo, S. Murphy) практично неможливо створити валідний і точний тест, який опосередковано визначає рівень сформованості компетентності в письмі. Погоджуємося з думкою А. Hughes, що діагностування рівня сформованості компетентності в письмі є більш точним, валідним та легше втілюється практично коли здійснюється із застосуванням прямого методу тестування [1, с. 83], оскільки лише практичне застосування навичок і вмінь письма дозволяє найбільш повно та точно оцінити компетентність тестованого в даному виді мовленнєвої діяльності.

Звичайно, специфіка тестового контролю пояснює певну обмеженість його використання для визначення рівня сформованості компетентності в письмі. Моделювання ситуацій реального писемного спілкування в умовах тестового контролю ускладнене розбіжностями між реальними характеристиками писемної комунікації та показниками ефективності тестового контролю (валідності, надійності та практичності), а також труднощами, пов'язаними з об'єктивністю оцінювання відповідей тестованих. Перелічені факти наштовхують нас на думку про необхідність пошуку шляхів підвищення об'єктивності оцінювання арабомовної компетентності в письмі.

Для збільшення об'єктивності оцінювання компетентності в письмі А. Hughes рекомендує залучати від двох до чотирьох тестологів [1, с. 84]. Іншим

способом підвищення об'єктивності оцінювання продуктивних видів мовленнєвої діяльності є використання спеціально розроблених холистичних та аналітичних критеріальних шкал [2, с. 33]. У холистичних шкалах для експертів пропонують один дескриптор для кожного рівня володіння мовою, а оцінювання відбувається на основі загального враження про продукти письма.

Аналітична шкала оцінює продукт письма окремо, з точки зору таких критеріїв, як змістовність, організація, мова та граMATика, словниковий запас, механіка (пунктуація та орфографія) тощо. Отже, продукт письма оцінюється окремим балом із кожного критерію, а остаточна оцінка є сумою наданих роботі балів.

Вибір холистичної чи аналітичної шкали частково залежить від мети тестування. Якщо необхідний результат за конкретно заданими критеріями, доречно використовувати аналітичну шкалу. Водночас використання холистичної шкали дозволяє економити час на перевірку та оцінювання письмової роботи. Іншим недоліком аналітичної шкали є те, що зосередженість текстолога на різноманітних аспектах письма, може відволікти його увагу від загального враження від письмової роботи, яку він оцінює. Аналітична шкала дуже ефективна для встановлення слабких та сильних сторін тестованих у їх компетентності в письмі.

Арабська мова, яка відноситься до семітської групи афразійської мовної сім'ї суттєво відрізняється від європейських мов за багатьма характеристиками. З огляду на це пропонуємо оцінювати продукти письма арабською мовою за такими критеріями: змістовність (розкриття теми), організація (послідовність, логічність, зв'язність), граMATика, лексика, орфографія. Розділові знаки в арабській мові з'явилися порівняно недавно під впливом європейських мов. Вони використовуються нерегулярно, і єдині правила їх розстановки ще не вироблені. Тому пунктуація не може застосовуватися в якості критерію оцінювання арабомовної компетентності в письмі. Залишається відкритим питання визначення кількості нарахування балів за кожним з критеріїв, оскільки не проводилося наукових досліджень щодо визначення значущості впливів граMATичних явищ, слововживання,

Питання педагогіки

стилістики арабської мови на зрозумілість тексту.

Відповідно до пріоритетних напрямків реалізації планів Міністерства оборони України щодо поглиблення міжнародного військового співробітництва передбачено тестування військовослужбовців ЗСУ за мовним стандартом НАТО СТАНАГ-6001. Даний мовний стандарт передбачає оцінювання продуктів письма за холістичною шкалою.

А. Hughes у загальному вигляді сформулював вимоги до тестування письма:

- завдання для тестування письма є типовим зразком сукупності завдань, які тестовані мають бути здатними виконати.

- надзвичайно важливо щоб зразки письмового мовлення були оцінені за валідною та надійною шкалою оцінювання [1, с. 86].

Для того щоб визначити, чи запропоноване завдання для письма є типовим зразком сукупності завдань, які тестовані мають бути здатними виконати, необхідно з'ясувати, які саме завдання військові фахівці мають виконувати із застосуванням арабської мови під час службових відряджень. Дана інформація визначена в специфікації тесту. Розглянемо специфікації стандартизованих мовних рівнів (СМР) мовного стандарту НАТО СТАНАГ-6001 [3] (табл.1).

Таблиця 1

Специфікації стандартизованих мовних рівнів у письмі мовного стандарту НАТО СТАНАГ-6001

СМР 1	
Зміст	Здатність складати списки, писати короткі записки, поштові листівки, короткі особисті листи, телефонні повідомлення, запрошення, заповнювати анкети.
Завдання	Уміння писати на рівні задоволення мінімальних особистих потреб. Написане є набором речень чи уривків речень на задану тему.
Точність	Написане може бути зрозумілим лише для носіїв мови, які звикли до читання текстів, написаних іноземцями. У написаному спостерігаються численні орфографічні, лексичні, граматичні і пунктуаційні помилки.
СМР 2	
Зміст	Здатність надавати в письмовій формі інформацію про особисті та повсякденні робочі справи, складати відповідні документи (службові записки, короткі доповіді), писати особисті листи.
Завдання	Уміння описувати людей, місця, речі, сучасні, минулі та майбутні події завершеними, але простими текстовими блоками. Здатність формулювати аргументовані твердження, давати письмові вказівки. Уміння поєднувати речення у зв'язну розповідь.
Точність	Твердження можуть бути належним чином не упорядковані або не узгоджені. Письмо є зрозумілим для носія мови, який не звик до читання текстів, написаних іноземцями. Упевнене вживання простих, часто вживаних граматичних конструкцій, проте неточне вживання більш складних конструкцій або їх уникання. Використання часто вживаної лексики, інколи з неточностями. Граматичні, лексичні, орфографічні помилки та неправильна пунктуація інколи змінюють зміст або заважають розумінню того, що написано. Рівень письмового вміння в цілому забезпечує здатність писати у відповідності із ситуацією.
СМР 3	
Зміст	Здатність правильно вести як приватну, так і офіційну кореспонденцію, складати документи на практичні, суспільні та професійні теми. Уміння дуже легко писати на теми, що стосуються спеціалізованих галузей знань. Уміння виражати в письмовій формі абстрактні поняття на складну тематику, яка може стосуватися таких галузей як економіка, культура, наука, техніка, а також галузь власної професійної компетенції. За обсягом написане може досягати розміру твору.
Завдання	Здатність використовувати письмове мовлення для переконання інших, розмірковування на абстрактну тематику, формулювання аргументів, аналізу, висловлення припущень, надання складних пояснень.
Точність	Зв'язок думок та хід розповіді чіткі, а зв'язок між основними змістовими елементами відповідає основній ідеї тексту. Змістові переходи зазвичай логічні. Правильне використання лексико-граматичних структур, правопис і пунктуація забезпечують точну передачу змісту. Помилки трапляються рідко і не перешкоджають розумінню тексту носієм мови. Стиль письма може бути дещо нехарактерним для даної мови, але цілком відповідає ситуаційним потребам.

Питання педагогіки

Будь-яка шкала оцінювання, як холістична так і аналітична, перед її застосуванням має бути відкалібрована. Під калібруванням шкали оцінювання розуміють процедуру визначення складності завдань за результатами пілотного тестування. Після цього, як правило, проводиться корекція тестового простору, або сукупності завдань, які використовуються далі для тестування. Практичне значення калібрування полягає в тому, що у результаті обробки отримують параметри тестових завдань, які дають відповіді на конкретні питання про застосування тесту, про помилки визначення оцінки, про якість кожного тестового завдання, про якість тесту в цілому, а також вказують на слабкі місця і можливості усунення виявлених дефектів [4].

Висновки. Питання, що розкриваються у статті, тісно пов'язані з діагностуванням арабомовної компетентності військових фахівців. Проаналізувавши проблему впровадження мовного тестування за стандартом НАТО СТАНАГ-6001 в процес діагностування арабомовної компетентності у письмі військових фахівців можемо зробити такі висновки:

1. Проблеми діагностування готовності військових фахівців до виконання завдань, пов'язаних із використанням арабської мови є недостатньо дослідженими, хоча мають важливе наукове та практичне значення.

2. Діагностування рівня сформованості арабомовної компетентності в письмі є більш точним, валідним та легше втілюється практично коли здійснюється із застосуванням прямого методу тестування. Підвищення об'єктивності оцінювання компетентності в письмі досягається використанням спеціально розроблених холістичних та аналітичних критеріальних шкал.

3. Рівні арабомовної компетентності у письмі мають бути релевантними для опису досягнень магістра військового управління у міжнародних відносинах та окреслювати реальні навчальні та квазіпрофесійні цілі.

4. Використовуючи мовний стандарт НАТО СТАНАГ-6001 ми отримуємо уже розроблену та обґрунтовану систему навичок та умінь за видам мовленнєвої діяльності, а також вирішуємо питання лінгвістичної сумісності, що є не менш важливим для забезпечення ефективної участі України у міжнародних військових місіях та операціях з підтримки миру, ніж інші форми сумісності.

Перспективи подальших досліджень, на нашу думку, пов'язані з розробкою аналітичної та холістичної шкал для діагностування арабомовної компетентності у письмі військових фахівців та проведення їх стандартизації.

Література

1. Hughes A. Testing for Language Teachers / A. Hughes. – Cambridge : Cambridge University Press, 2003. – 251 с.
2. Нейман Ю.М. Введение в теорию моделирования и параметризации педагогических тестов / Ю.М. Нейман, В.А. Хлебников. – М. : Центр тестирования МО РФ, 2000. – 168 с.
3. STANAG 6001 NTG [Edition 4] - Language Proficiency Levels : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bilc.forces.gc.ca/stanag/doc/NU-ST%206001%20NTG%20ED4.pdf>.
4. Яремчук Н.А. Особливості калібрування тестових завдань за умов асинхронного тестування / Н. А. Яремчук, М. Г. Фещук : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://faks.kpi.ua/library/Conferences/Conference-8/Section4/paper_31.pdf.